

Kickboksen 2.0

Over de positieve doorstart van een vechtsport

*Frank van Gemert**

Op 4 december 2015 vond in de Amsterdamse RAI een groot kickboks-gala plaats, Glory 26. Er was veel media-aandacht en 'Kickboxing is coming home' was een van de oneliners waarmee het evenement werd aangeprezen. Na een periode van ruim vier jaar, waarin men grote gala's in Nederlandse steden niet toestond, pakte men luidruchtig de draad weer op. Daags ervoor, op 3 december, organiseerde het Amsterdamse debatcentrum De Balie onder de titel 'Osu; een ode aan de vechtsport' een bijeenkomst, die aan de hand van vraaggelassen en voordrachten het rijke verleden van de Nederlandse vechtsporten, in het bijzonder kickboksen, onderstreepte.¹ Een scala aan beoefenaars en bewonderaars bracht onder woorden wat ze mooi vinden aan deze vechtsport. Beide evenementen verwijzen naar een positieve doorstart. Kickboksen was dan weliswaar onderdeel van een bloeiende entertainmentindustrie, maar tegelijkertijd ging deze vechtsport gebukt onder een slecht imago vanwege incidenten en hardnekkige links met het criminele milieu. Verandering was geboden.

Dit artikel gaat over ontwikkelingen die zich de afgelopen decennia in en om de wereld van het kickboksen afspeelden. Waar ging het verkeer en wat is er nadien veranderd? Na een korte uitleg over de methode, komen drie niveaus aan de orde: de nationale en internationale samenleving (macro), de gym en het criminele milieu (meso) en de vechter en de consument (micro). Kickboksen wordt, behalve als vechtsport, ook gezien als een product dat wordt aangeboden en geconsumeerd.

* Dr. F.H.M. van Gemert is universitair docent bij de Afdeling Criminologie aan de Vrije Universiteit Amsterdam.

1 Zie www.youtube.com/watch?v=NyGPe-FNdHI.

Een korte terugblik

Nederlandse kickboksers hebben in de loop der jaren veel successen geboekt. Ramon Dekkers, Rob Kaman en Lucia Rijker waren bekend ver buiten Nederland en Peter Aerts, Ernesto Hoost, Remy Bonjasky en Semmy Schilt domineerden jarenlang de Japanse K-1-toernooien (Brunekreef 2007; Dee & Ten Haaf 2010). Tegelijkertijd bestond in Nederland een link tussen kickboksen en criminaliteit en had de sport dat slechte imago. Bij conflicten in de onderwereld lieten meer dan twintig vechters het leven, onder wie André Brilleman, Miloud El Guebli, Nordin Ben Salah, Tarik El Idrissi en Hans Nijman (Van Gemert 2015, p. 57-62; Loef & Lagendijk 2015, p. 10-13). De politie betitelde de wedstrijd gala's als 'netwerkbijeenkomsten van de onderwereld'. Die gala's konden ontaarden in vechtpartijen en in 2011 in Hoorn en 2012 in Zijtaart werd daarbij geschoten en viel een dode. De gala's kenden soms een schimmige administratie (RIEC 2012; Werkgroep Handhaving 2014) en er waren hardnekkige aanwijzingen voor links met georganiseerde misdaad (Van Dongen 2010; Lensink & Husken 2010; Vugts 2010; Werkgroep Handhaving 2014; Van Gemert 2019a). Verschillende gemeenten zagen daarin genoeg reden om voorlopig geen vergunningen meer te verstrekken. Badr Hari is een formidabele kickbokser, maar hij trok lange tijd vooral de aandacht vanwege het overschrijden van geweldgrenzen binnen en buiten de ring en door openlijke flirts met personen uit de onderwereld, zoals Gwenette Martha. In een manifest uitten vooraanstaande vechters en trainers hun bezorgdheid en ze bepleitten een reorganisatie van binnenuit.² Er volgde onderzoek (Werkgroep Handhaving 2014), een conferentie vond plaats en een discussie over regulering kwam op gang. De wereld van full-contact vechtsporten was echter gefragmenteerd (Werkgroep Handhaving 2014; Asscher 2015; Dortants & Van Bottenburg 2013; Loef & Lagendijk 2015), het lukte dan ook niet het Nederlandse kickboksen zichzelf te laten reguleren en de discussie dreigde te verzanden (Dortants e.a. 2016).³ Na Kamervragen volgde een opdracht van de minister van Sport aan NOC*NSF om een plan van aanpak op te stellen. Een stuurgroep onder voorzitterschap van burgemeester Van der

2 'De kickboksport is een bedreiging voor de samenleving geworden', *de Volkskrant* 26 november 2012, www.volkskrant.nl/sport/manifest-de-kickboksport-is-een-bedreiging-voor-de-samenleving-geworden~a3353544/.

3 'Kickboksen verloedert door geruzie', *de Volkskrant* 17 februari 2015, www.volkskrant.nl/sport/pamflet-kickboksen-verloedert-door-geruzie~a3853581/.

Laan voerde dit uit (Van Koolwijk e.a. 2014). Een van de uitloeiselen van deze inspanningen was de instelling van de Nederlandse Vechtsportautoriteit. Deze nieuwe toezichthouder, die officieel bestaat sinds september 2017, positioneert zich tussen bonden, (vooral lokale) overheid en sporters.⁴ Het Nederlandse kickboksen was controversieel, maar velen zagen potentie en wilden de negatieve episodes afsluiten. Wie nu, begin 2023, de balans opmaakt, ziet grote veranderingen. De berichten over betrokkenheid van kickboksers bij zware criminaliteit zijn vrijwel uit de kranten verdwenen.⁵ De organisatie van de Nederlandse bonden werd gestroomlijnd en gala's kennen nauwelijks incidenten.⁶ Nog steeds is er veel Nederlands succes in de ring en Rico Verhoeven is daarvan het meest duidelijke voorbeeld. Deze zwaargewicht is niet alleen een succesvol sporter, hij is ook een innemende persoon, die met regelmaat verschijnt in de media. Kickboksen is momenteel een populaire mainstream sport met veel beoefenaars. Het slechte imago lijkt te zijn losgeweekt.

De afgelopen jaren is met bestuurlijke middelen ingegrepen. Maatregelen waren gericht op de links met criminaliteit en op het verkleinen van veiligheids- en gezondheidsrisico's. Dit kreeg gestalte in organisatorische kwesties rond regulering. Vergunningen voor gala's met kickboks wedstrijden werden in veel Nederlandse steden niet meer verstrekt en dat heeft vier jaar geduurd. Dit heeft geldstromen doen opdrogen en voor (semi)professionele sporters en hun management betekende het een pas op de plaats of zij verlegden hun activiteiten naar het buitenland. De oude gang van zaken is doorbroken en er kwamen nieuwe regels. Van organisaties en bonden die nadien wilden doorstarten, verlangde men dat ze die nieuwe regels volgden en inzage gaven in de boeken. Toen in december 2015 na lange tijd weer het genoemde gala van Glory plaatsvond, had ook die grote organisatie de opgedragen aanpassingen doorgevoerd. Er waren controles aan de deur, er werd geen alcohol geschonken en vanwege betrokkenheid bij een cocaïnetransport verdween de naam van Hesdy Gerges van het affiche (Van Gemert 2020). De coronapandemie viel samen met het

4 Zie www.vechtsportautoriteit.nl.

5 De afgelopen jaren is de Belgische zwaargewicht Jamal Ben Saddik in het nieuws geweest omdat hij betrokken zou zijn bij een handel in 'cryptotelefoons', die vaak door criminelen zouden worden gebruikt.

6 Glory 80 in het Belgische Hasselt op 19 maart 2022 was een uitzondering, toen zich tijdens het gevecht tussen Badr Hari en Arkadiusz Wrzosek buiten de ring ernstige ongeregeldeheden voordeden.

eind van deze ontwikkeling en zorgde ervoor dat zowel de trainingen in de gyms als de gala's met de wedstrijden voor een lange tijd onmogelijk waren.

Bestuurlijke maatregelen zijn niet per definitie voldoende voor ingrijpende veranderingen, zelfs niet wanneer ze vergezeld gaan van een pandemie. Om te kunnen overzien en duiden welke ontwikkelingen hebben plaatsgevonden en hoe het negatieve imago van het Nederlandse kickboksen evolueerde in de richting van een beduidend positiever beeld, is een breder perspectief nodig.

Methode

De data waarop dit artikel is gebaseerd zijn verzameld in een kwalitatief onderzoek dat hoofdzakelijk in Amsterdam is uitgevoerd. Het omvat participerende observatie, interviews en de bestudering van literatuur en van berichten in klassieke media en op internet.

Vanaf april 2014 tot heden heeft de onderzoeker wekelijks een of twee kickbokstrainingen gevolgd, deze reeks werd onderbroken door de coronapandemie. Deze trainingen vonden plaats in tien verschillende gyms door meer dan twintig verschillende trainers. Daarnaast zijn trainingen van wedstrijdvechters bijgewoond onder leiding van diverse gerenommeerde trainers. De onderzoeker was aanwezig bij vijf kickboks gala's: twee keer een groot gala van Glory (galanummer 26 en 31) in Amsterdam, twee gala's in Almere en een gala in Driemond. Van al deze gebeurtenissen zijn uitgebreide fieldnotes gemaakt.

In de loop van het onderzoek werden ruim veertig interviews afgenomen met trainers, (gewezen) wedstrijdvechters en enkele recreatieve kickboksers. De interviews zijn opgenomen en steeds een dag later uitgewerkt tot uitgebreide verslagen, een beperkt aantal is volledig getranscribeerd. Tenzij anders aangegeven, stammen de quotes in de volgende paragrafen uit deze interviews.

Specifiek over kickboksen is weinig wetenschappelijke literatuur beschikbaar. Op internet is daarentegen een grote verzameling berichten en video's te vinden, vaak zijn die gekoppeld aan sites van een bond of gym. Vooral op YouTube staan veel video's van wedstrijden of

korte documentaires over vechters en gyms (o.a. Harinck 1994; AVAF 2013).⁷

De dataverzameling beslaat een periode van meer dan vijf jaar en er was ruime gelegenheid om specifieke gebeurtenissen of uitspraken aan diverse personen voor te leggen of te vergelijken met wat in andere bronnen wordt gemeld. Deze mogelijkheden van herhaling en triangulatie verhogen de validiteit van het onderzoek (Decorte & Zaitch 2016).

Belangstelling voor het kickboksen werd bij de onderzoeker gewekt toen hij werkte aan de biografie van Said Bensellam, in wiens leven deze vechtsport een belangrijke rol speelde (Van Gemert 2015). Een tweede biografie over kickbokser Hesdy Gerges (Van Gemert 2020) is een spin-off van het onderzoek waar het in dit artikel om gaat.

Macro

Oosterse vechtstijlen

De traditionele oosterse vechtstijlen, zoals karate, judo, kungfu, muay thai en taekwondo, werden na de Tweede Wereldoorlog bekend buiten nationale grenzen en van de soms spectaculaire technieken ging een grote aantrekkingskracht uit. In het bijzonder de films met Bruce Lee hadden dat effect (Bowman 2013). Beoefenaars vroegen zich af welke vechtstijl het meest effectief is en in films en documentaires, zoals *Enter the dragon* uit 1973, *Kings of the square ring* uit 1977 en *Bloodsport* uit 1988, vormden confrontaties tussen verschillende vechtstijlen het hoofdbestanddeel. Er ontstonden nieuwe vormen en zo is kickboksen een combinatie van muay thai en karate, die in 1966 voor het eerst werd beoefend in Japan (Brunekreef 2007, p. 224). Japan is het thuisland van diverse traditionele vechtstijlen, maar het was ook het land waar nieuwe commerciële mogelijkheden aan het licht kwamen. De Japanse K-1-kickboksvedstrijden werden in 1993 voor het eerst georganiseerd. Acht zwaargewichten moesten het in één avond in een afvalstelsel tegen elkaar opnemen, tot er één winnaar overbleef. Tien jaar lang vulde dit spektakel stadions in Japan en via

7 Zie ook *AVRO's Sportpanorama*, AVRO 3 december 1977, www.youtube.com/watch?v=Y1HQmoquvZ8 en *Chakuriki* (documentaire VARA Sport '80), VARA 2 januari 1981, www.youtube.com/watch?v=v1Ra8XWIAm4.

televisie bediende men een mondiale markt. Deze toernooien leverden de genoemde reeks Nederlandse successen op.

De opzet was uiterst commercieel en naast topsport bood K-1 vooral ook entertainment. Dat was te zien aan de matchmaking, die behalve grote namen van gerenommeerde zwaargewichten, ook rare outsiders kende zoals de kolossale American football-speler Bob Sapp. Met hoge kijkcijfers en uitgekiende merchandising groeide K-1 uit tot een enorm commercieel succes (Brunekreef 2007; Olde Kalter 2011, p. 77-79; Dee & Ten Haaf 2010, p. 199-217). In 2005 verdween K-1 omdat organisator Ischii vanwege belastingontduiking de gevangenis in moest, maar ook omdat er steeds maar geen Japanse deelnemers konden aansluiten. In 1999 haakte Simon Rutz als promotor in op het Japanse succes en begon met het organiseren van grote kickboksgala's in Nederland. De eerste gala's met de naam 'It's Showtime' vonden plaats in Haarlem en vervolgens werden er in 2003, 2004 en 2005 drie georganiseerd in de Amsterdam ArenA. In 2012 wisselde de onderneming van eigenaar om verder te gaan onder de naam Glory. Momenteel is dit een van de belangrijkste organisaties voor internationale kickboks wedstrijden. Naast gala's van deze grote commerciële onderneming, vinden in Nederland regelmatig wedstrijd gala's plaats van kleine bonden. Voor de pandemie waren dat er jaarlijks meer dan tweehonderd (Vechtsportautoriteit 2019).

Afkeuring

Twee pioniers van het Nederlandse kickboksen, Thom Harinck en Jan Plas, gingen afzonderlijk midden jaren zeventig respectievelijk naar Thailand en Japan om nieuwe technieken te leren. Zij hadden beiden een achtergrond in karate, maar maakten naar eigen inzicht gebruik van wat ze er opstaken toen ze in Nederland vechters gingen trainen en wedstrijden organiseerden. Hun gyms Chakuriki en Mejiro markeerden het begin van het Nederlandse kickboksen (Brunekreef 2007; Olde Kalter 2011; Harinck & Punch 2016; Van Gemert 2019a).

In Nederland sloeg kickboksen aan, zij het aanvankelijk bij een select publiek. Vanaf het begin riep de nieuwe vechtsport ook veel weerstand op, omdat het harde full-contact gevecht als veel te gewelddadig werd gezien. De gala's waren heel anders dan de ordelijke wedstrijden die inmiddels bekend waren van karate of judo. 'Dit was echt vechten.' De bestaande vechtsportbonden, karate voorop, keurden kickboksen af

en karateka's kregen te horen dat ze de overstap niet moesten maken. De technieken zouden zich niet laten combineren, maar nog belangrijker was dat men afstand wilde houden tot het publiek en de straatvechters die zich bij het kickboksen profileerden. 'Kickboksen was absoluut niet salonfähig. Het was gajes en je moest erbij vandaan blijven.' 'Mijn vader was judo trainer. Hij had niets met kickboksen, keurde het sterk af. "Iemand trappen, hoe kun je dat nou doen?"' Onder verschillende benamingen, zoals 'valetudo', 'free fight' of 'kooigevecht', werden in diverse landen gevechten georganiseerd die vanwege het brute karakter attractief bleken, maar ook veel verzet opriepen. Ook aan Nederland ging dit niet voorbij en pionier Charles Dumerniet organiseerde deze gevechten al in de jaren zeventig (Van Bottenburg & Heilbron 1996, p. 39). Midden jaren negentig laaide een discussie op waarbij staatssecretaris Erica Terpstra zich opwierp als pleitbezorger en ervoor zorgde dat gemeenten vergunningen voor dergelijke gevechten konden weigeren (Donk 1996). Waar van kickboksen nog wel gala's werden toegelaten, stak men van hogerhand bij kooigevechten een spaak in het wiel.

Kooigevechten worden sindsdien niet meer georganiseerd in Nederland, maar het is duidelijk dat Mixed Martial Arts (MMA), de vechtsport die nu wereldwijd een enorme populariteit geniet, veel lijkt op deze gevechten, maar is ontdaan van de rauwe onaangepaste buitenkant. Er zijn diverse internationale organisaties met grote competities, zoals UFC en Bellator, waar momenteel veel geld in omgaat.

Media-aandacht

Als in dag- en weekbladen berichten over kickboksen verschenen, hadden die tot enkele jaren geleden in meerderheid betrekking op de link met criminaliteit. De aanleiding was vrijwel steeds een negatief feit, sportieve successen bleven als regel onvermeld (Van Bon 2014). Pas na 2015 is daar verandering in gekomen.

Op de Nederlandse publieke televisie werd lange tijd heel weinig aandacht besteed aan kickboksen. Er waren incidentele items in nieuwsprogramma's,⁸ enkele documentaires over Chakuriki van

⁸ Bijvoorbeeld AVRO's *Sportpanorama*, AVRO 3 december 1977, www.youtube.com/watch?v=YHQmoquvZ8.

Thom Harinck⁹ of over de misstappen van Badr Hari.¹⁰ Op commerciële zender Eurosport werden K-1-wedstrijden uitgezonden, maar dat bereikte geen groot publiek. In 2000 en 2001 volgde het programma *Mylene knokt door* op RTL5 de Nederlandse vechters bij de K-1-toernooien in Japan. Dat waren eerder sfeerreportages met een centrale rol voor de presentatrice dan pure wedstrijdverslagen. De Nederlandse K-1-kampioenen konden in Japan niet over straat, maar in Nederland hadden weinigen van hen gehoord (Olde Kalter 2011).

Later kwamen belangrijke kickboks wedstrijden op televisie en ook de aanloop naar die gevechten kwam soms ter sprake. In 2015 en 2016 zond men op RTL5 een realityprogramma uit rond vechter Niek Holzken en in 2015 en 2017 was er de dramaserie *Vechtershart* (BNN). Rico Verhoeven werd in januari 2018 door studenten bevraagd in het programma *College Tour* en Remy Bonjasky schuift met enige regelmaat aan bij talkshows of sportprogramma's. Wedstrijden van Glory vinden tegenwoordig in grote accommodaties plaats en uitzendingen op televisie hebben plaatsgemaakt voor internet, waar ze tegen betaling te volgen zijn. Dat levert nu kennelijk meer op. Bij de grote MMA-organisaties is het verdienmodel al eerder in die richting omgebogen. Daar gebruikt men kleinere zalen en rekent op een veel grotere afname via 'pay per view'.

Meso

Kickboksen is momenteel toegankelijker en beter zichtbaar dan voorheen, de sport is mainstream geworden. Maar waar ging het dan verkeerd in het verleden en wat heeft men geprobeerd daaraan te doen?

Versnipperd

Bij kickboksen was het in de beginjaren gebruikelijk dat trainen en organiseren van gala's in handen waren van één persoon, de sport-schoolhouder. Hij had een direct financieel belang en was concurrent van andere sportschoolhouders (Dortants & Van Bottenburg 2013;

9 *Chakuriki* (documentaire VARA Sport '80), VARA 2 januari 1981, www.youtube.com/watch?v=v1Ra8XWIAm4; *Vechtershart*, IKON 16 december 2006.

10 *De storm van Badr Hari* (serie Profiel), KRO 27 juni 2011, www.documentaire.net/nl/review/de-storm-van-badr-hari/.

Loef & Lagendijk 2015). Deze eigenzinnige ‘vrije jongens’ die in Nederland met kickboksen begonnen, konden het niet makkelijk eens worden (Van Gemert 2019a). ‘Ik heb een school en mijn buurman ook. We vechten tegen elkaar en ik win. Dan wil de buurman niet meer tegen mij vechten, want als hij weer verliest lopen de vechters over naar mij. Hij gaat dus partijen zoeken aan de andere kant van het land. Hij wil ook winnen, want hij moet ook verdienen.’ Dat heeft in de loop der jaren geleid tot een wildgroei van bonden, die allemaal hun regels hadden en met eigen organisaties een interne markt bedienden. Sinds de jaren tachtig groeide dat aantal in Nederland naar veertien in 2017. Deze versnippering stond regulering in de weg, maar het aantal bonden is sindsdien afgenomen en onderhandse constructies die het daglicht niet verdragen verdwenen. Momenteel telt de Vechtsportautoriteit negen ‘convenantpartners’ die, onder andere aan de hand van een systeem met licenties, dezelfde regels hanteren.¹¹

Onderwereld

De goegemeente keurde kickboksen af, maar ‘knokkers van de straat’ wisten het full-contact element wel te waarderen. Vechters kwamen in aanraking met anderen die het niet zo nauw namen met de letter van de wet. In de gym werd zowel de fysieke als de morele afstand tot deze personen tijdens harde trainingsarbeid verkleind en kwamen juist overeenkomsten naar boven. Er ontstond een ambigue situatie waarin criminelen geen gevaarlijke vreemden waren, maar geschikte trainingsmaten of bewonderaars met wie een vertrouwensband kon groeien (Van Gemert 2019a).

In de vroege episode van het Nederlandse kickboksen bewogen trainers zich ook in het milieu van penoze op de Amsterdamse Wallen. Hier bestond belangstelling voor het harde full-contact vechten. Omdat reguliere sponsors geen interesse hadden voor de nieuwe vechtsport, kwamen er mogelijkheden voor bedrijven als The Bulldog, Casa Rosso en Yab Yum, die de vroege gala’s gingen ondersteunen. Dit illustreerde het maatschappelijk isolement van kickboksen in die periode en het toonde tegelijkertijd de geringe afstand tot de onderwereld. In het uitgaansleven troffen de vechters vriendelijke passanten die hun waardering lieten blijken en aanlokkelijke voorstellen deden.

¹¹ Zie www.vechtsportautoriteit.nl.

In december 2012 vond in de Amsterdamse Staatsliedenbuurt een ongekend heftige schietpartij met zware wapens plaats, met twee doden als gevolg. Deze gebeurtenis getuigt van een nieuwe werkelijkheid. In de onderwereld worden conflicten voortaan met bruut vuurwapengeweld openlijk uitgevochten en veel spelers blijken een Marokkaanse achtergrond te hebben. Het zijn niet langer ervaren vechters die gerekruteerd worden door Amsterdamse penoze uit het Wallengebied, maar jongeren op zoek naar snel geld, die liquidaties uitvoeren voor internationaal opererende criminele organisaties (Van Gestel & Verhoeven 2017).

Micro

Waar ging het verkeerd met de vechtsporter en welke veranderingen zijn aan te wijzen op het individuele niveau?

De vechter

Voor de wedstrijdvechter was het moeilijk om werk te vinden dat te combineren was met de vele uren trainingsarbeid. Het werken als portier in het nachtleven vormde daarop een uitzondering en in de gyms waren zeer geschikte kandidaten te vinden. Vechters met grote namen, zoals André Mannaart, Jan Oosterbaan, Joop Gottmers, Peter Aerts en Rick van de Vathorst, hebben aan de deur gestaan. Dat geldt ook voor trainers Thom Harinck en Jan Plas, die deze optie ook faciliteerden voor hun pupillen.

Dit werk was stressvol, omdat er onherroepelijk geweld bij kwam kijken. Vanwege druggebruik in het nachtleven bekleedden portiers een strategische positie. De onderlinge concurrentie kon hoog oplopen, want 'aan de deur' was veel geld te verdienen. In Amsterdam woedde enige tijd een 'portiersoorlog', waarin de sterksten probeerden anderen deuren 'te nemen'. In de jaren negentig werden van overheidswege strengere richtlijnen opgelegd. Portiers worden sindsdien gescreend, ze moeten over een diploma beschikken en mogen geen strafblad hebben (Ten Voorde & Van Gemert 2008; Van Gemert 2015, p. 71-100).

Via de gyms en in de uitgaanswereld kwamen vechters tot begin deze eeuw in aanraking met het criminele milieu. Een deel van hen ging

erin mee, want de inkomsten en waardering in de uitgaanswereld waren aantrekkelijk. Inmiddels is de route niet meer zo makkelijk te bewandelen en men onderkent de verlokkingen waar vechters aan blootstaan. ‘Types met dure klokkies’ die naar de training van een kampioen komen kijken, probeert men buiten de sportschool te houden.

In de gyms waar veel jongeren met een Marokkaanse achtergrond trainen, is men zich zeer bewust van de geschiedenis van deze vechtsport. Pupillen wordt duidelijk gemaakt dat zij hun vechtvaardigheden uitsluitend in de ring mogen gebruiken. Nog belangrijker is de boodschap dat sociale mobiliteit in de eerste plaats wordt bereikt door onderwijs en dat kickboksen, net als elke sport, een bijzaak is (Van Gemert 2019b; Perdijk e.a. 2022). De ambiguïteit die in de vroege gyms de afstand naar de onderwereld verkleinde, maakt plaats voor ondubbelzinnige afwijzing. Van hogerhand opgelegde richtlijnen jaagden verandering aan, maar de harde lessen die vechtsporters leerden en die ze in de gyms met elkaar deelden, hadden minstens zoveel gewicht.

De consument

De eerste kickboksers vormden in een gym een hecht collectief met sektarische trekjes (Van Gemert 2019a). De trainer uit die tijd, die doorgaans ook eigenaar was van de gym en als manager van de wedstrijdvechters opereerde, was onbetwist de hoogste in de hiërarchie. De wedstrijdvechters die in de belangrijke competities uitkwamen, werden betaald voor deelname en de trainer/manager kreeg daarvan een percentage. Wist hij veel goede vechters lang aan zich te binden, dan was dat een belangrijke bron van inkomsten.

In de gyms van nu is de hiërarchie veel minder strikt en de relatie tussen trainer en vechter is veranderd. De sporter die het niet naar zijn zin heeft, gaat gewoon naar een andere plek om te trainen. Dit betreft zowel recreatieve als wedstrijdvechters. ‘Bij vechters van nu heeft het te maken met hoe ze hun eigen skills zien. Mijn trainer was goed, maar dat heb ik nu wel geleerd. Ik ben nu beter dan hij.’ Trainers verliezen het monopolie en hun verdienmodel verschuift. De meesten zijn tegenwoordig in de eerste plaats uitbaters van een sportschool. Een internationale organisatie als Glory doet rechtstreeks zaken met vech-

ters en legt hen contractueel vast. Op dat hoge niveau wordt de trainer ingehuurd door de vechter.

Deze gang van zaken sluit aan bij een breder verschijnsel van veranderend lidmaatschap in de sport (Smits e.a. 2018; Van der Roest 2015). De structuur van verenigingen die individuen voor een lange periode konden binden, wordt in toenemende mate vervangen door een lidmaatschap dat op elk gewenst moment kan worden opgezegd. Ook wedstrijdvechters bewegen zich tegenwoordig meer dan voorheen tussen verschillende gyms en verbinden zich meestal niet meer aan een enkele trainer. De sporter is een 'shoppende' consument geworden en de gym is een duiventil waar sporters naar believen in en uit vliegen.

Hoewel sportscholen al langere tijd werken met abonnementen, is er toch sprake van een verandering. Kickbokstrainingen worden momenteel in allerlei vormen aangeboden. Ook in 'gewone' gyms geeft men lessen of 'zaktrainingen' en personal trainers bieden maatwerk, bijvoorbeeld in het park. Gyms van nu hebben een breder aanbod en een ruimer instrumentarium. Behalve kickboksen worden ook trainingen voor andere vechtsporten aangeboden. Apparaten voor krachttraining en loopbanden verschenen al eerder en een recente uitbreiding is een kooi, die samenhangt met de groeiende populariteit van MMA.

Slot

In dit artikel draaide het om ontwikkelingen in en om de wereld van het kickboksen. Na een schets van wat er de afgelopen decennia verkeerdt is gegaan, is op drie niveaus beschreven wat ertoe heeft geleid dat het negatieve imago kon verdwijnen.

Kickboksen was in Japan zeer populair en daar werd een grote commerciële markt bediend, maar in Nederland bestond aanvankelijk reserve voor full-contact vechtsporten en in het geval van kickboksen werd dat versterkt door een reeks incidenten en doordat verknoping met serieuze criminaliteit zichtbaar werd. Kickboksen kwam in een niche terecht en het gevolg was dat sportschoolhouders naar eigen goeddunken konden handelen en hun inkomsten veiligstelden, want strikte kaders van een overkoepelende organisatie ontbraken. De naar binnen gekeerde markt die zij bedienden stond verandering in de weg.

Om de situatie te doorbreken stopten gemeenten met het verlenen van vergunningen voor gala's. Later werden ook andere bestuurlijke maatregelen doorgevoerd die door bemoeienis van de inmiddels opgerichte Vechtsportautoriteit tot een nieuwe gestroomlijnde organisatie moesten leiden.

Kickboksen geniet tegenwoordig ruime aandacht en kent een brede beoefening. Marktwerking en toegenomen individualisme speelden mee in de ontwikkeling naar de huidige situatie. De vechtsport die zich aanvankelijk in een isolement bevond, kreeg meer media-aandacht, met als gevolg dat bij een breder publiek fascinatie groeide en de afkeuring verdampte. De sporter van nu is consument, zijn band met de gym is losser. Sektarische elementen rond oosterse codes verdwenen en een mainstream vechtsport, die is gemodelleerd naar actuele behoeften, is het resultaat.

Links met criminaliteit zijn goeddeels verdwenen. Professionalisering van portiers dwarsboomde de al te gemakkelijke toestroom van vechters naar de lucratieve economie van het nachtleven. Het penoze-milieu dat de vechters verlokte, maakte plaats voor het vuurwapenge-weld van nieuwe organisaties die jonge aanwas anders rekruteren. In de gyms zijn lessen geleerd en de grens met de onderwereld wordt tegenwoordig nadrukkelijk bewaakt.

Literatuur

Asscher 2015

G. Asscher, *Vechtersbazen. Een cultureel-criminologische analyse van criminaliteit en full-contact vechtsporten*, Utrecht: Rijksuni-versiteit Utrecht 2015.

AVAF 2013

AVAF, *Thom Harinck. Decades of pride* (documentaire), 2013, www.youtube.com/watch?v=URg7VY95XPk.

Van Bon 2014

J. van Bon, *Entering the world of martial arts. Different perspectives on full contact martial arts and crime in the Netherlands*, Utrecht: Utrecht University 2014.

Van Bottenburg & Heilbron 1996

M. van Bottenburg & J. Heilbron, *De verharding van het wedstrijd-vechten*, Amsterdam: Diopiter 1996.

Bowman 2013

P. Bowman, *The treasures of Bruce Lee*, Londen: Carlton Books 2013.

Brunekreef 2007

W. Brunekreef, *The golden Kyokushin and K-1 encyclopedia*, Knoxville: MAproductions 2007.

Decorte & Zaitch 2016

T. Decorte & D. Zaitch, *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie* (3e druk), Leuven: Uitgeverij Acco 2016.

Dee & Ten Haaf 2010

D. Dee & K. ten Haaf, *K-1. Van de schoonheid en de kracht*, Groningen: Passage 2010.

Van Dongen 2010

M. van Dongen, 'Het immer duistere imago van het vechtsportgala', *de Volkskrant* 16 september 2010.

Donk 1996

P. Donk, 'De vechtsporten verharder en verinnerlijken', *Elsevier* 27 april 1996.

Dortants 2017

M. Dortants, *Power and truths in combat sports. The impact of societal and policy changes on governing practices in sport*, Utrecht: z.u. 2017.

Dortants & Van Bottenburg 2013

M. Dortants & M. van Bottenburg, *Aanzien en overleven in een sport vol passie. Over regulering van full-contact vechtsporten*, Nieuwegein: Arko Sports Media 2013.

Dortants e.a. 2016

M. Dortants, A. Knoppers & M. van Bottenburg, 'Challenges in regulating full contact martial arts and combat sports', *International Journal of Sport Policy and Politics* 2016, DOI: 10.1080/19406940.2016.1170717.

Van Gemert 2015

F. van Gemert, *Straatkrediet. Biografie van Said Bensellam*, Meppel: Just Publishers 2015.

Van Gemert 2019a

F. van Gemert, 'Knokkers en vrije jongens. Het criminele verleden van het Nederlandse kickboksen', *Proces* (98) 2019, afl. 3, p. 166-183.

Van Gemert 2019b

F. van Gemert, 'Kickboksen, een Marokkaanse route naar succes?', *Tijdschrift voor Veiligheid* (18) 2019, afl. 3-4, p. 56-74.

Van Gemert 2020

F. van Gemert, *Fighterheart Hesdy Gerges*, Meppel: Just Publishers 2020.

Van Gestel & Verhoeven 2017

B. van Gestel & M.A. Verhoeven, 'Liquidaties nieuwe stijl. Verruwing en professionalisering bij liquidaties in Nederland', *Justitiële verkenningen* (43) 2017, afl. 5, p. 9-28.

Gottmers & Stoorvogel 2010

J. Gottmers & H. Stoorvogel, *Knock-out*, Utrecht: Uitgeverij Voorhoeve 2010.

Harinck 1980

T. Harinck, *Chakuriki. De ontleende kracht*, Amsterdam: Dojo Chakuriki 1980.

Harinck 1994

T. Harinck, *Born to fight* (instructiefilm van Chakuriki, gemaakt in eigen beheer), 1994,

www.youtube.com/watch?v=oNoOMtfTYmI.

Harinck & Punch 2016

T. Harinck & J. Punch, *Thom Harinck. Godfather of muay thai kickboxing in the west*, Amsterdam: Amsterdam Publishers 2016.

Van Koolwijk e.a. 2014

M. van Koolwijk, E. Lagendijk & H. van Egdom, *Eindrapportage regulering full-contact vechtsporten. 'Regulering vechtsport is samenspel'*, z.p.: NOC*NSF 2014.

Lensink & Husken 2010

H. Lensink & M. Husken, 'Amsterdam ziet vechtsportgala's als onderonsjes van de onderwereld en wil ze aanpakken. Goed idee?', *Vrij Nederland* 8 september 2010.

Loef & Lagendijk 2015

L. Loef & E. Lagendijk, *Bad boys network. Over de relatie tussen full-contact vechtsport en criminaliteit*, Amsterdam: DSP-groep 2015.

Olde Kalter 2011

J. Olde Kalter, *Kickbokser*, Amsterdam: Prometheus 2011.

Perdijk e.a. 2022

K. Perdijk, F. van Gemert, L. Malaihollo, B. van Nierop, M. Pegge & J. Rijnbende, *Vechtende jongeren. Veerkrachtiger door kickboksen*, Tilburg: Fontys Hogeschool Pedagogiek 2022.

RIEC 2012

RIEC, *Verwevenheid in de ring bij kickboksen, MMA, freefight en K1. Een onderzoek naar de aard en omvang van georganiseerde criminaliteit in relatie tot vechtsport-evenementen in Noord-Holland*, z.p.: Regionaal Informatie- en Expertise Centrum Noord-Holland 2012.

Van der Roest 2015

J. van der Roest, *From participation to consumption? Consumerism in voluntary sport clubs*, Utrecht: Utrecht University 2015.

Smits e.a. 2018

F. Smits, J. Janssens & N. de Vos, *Veranderende lidmaatschappen in de sport*, Amsterdam: Uitgeverij SWP 2018.

Vechtsportautoriteit 2019

Vechtsportautoriteit, *Jaarverslag juni 2017-2018*, Amsterdam: Nederlandse Vechtsportautoriteit 2019.

Ten Voorde & Van Gemert 2008

H. ten Voorde & F. van Gemert, 'Van ingehuurde vuisten tot beroepsgroep. Een etnografisch onderzoek naar portiers in een Nederlandse stad', *Tijdschrift voor Criminologie* (50) 2008, afl. 4, p. 372-383.

Vugts 2010

P. Vugts, 'Avondje kickboksen, avondje politiefuik', *Het Parool* 18 oktober 2010.

Werkgroep Handhaving 2014

Werkgroep Handhaving, *Rapport werkgroep handhaving martial arts ringcontactsporten*, Amsterdam: z.u. 2014.